

ШКІЛЬНА ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ В ОСОБАХ: СТАНІСЛАВ НІКОЛАЄНКО

Дічек Наталія Петрівна

д. пед. н, професор
завідувач відділу історії та філософії освіти
Інституту педагогіки НАПН України

У контексті дослідження здійснюваної в незалежній Україні державної освітньої політики запропоновано аналіз внеску у модернізацію української середньої загальноосвітньої школи колишнього міністра освіти України Станіслава Ніколаєнка (2005-2007). Виокремлено найвагоміші напрями його діяльності, пов'язані і з продовженням попередніх освітньо-політичних починань, і з започаткуванням нових проєктів (ініціювання розроблення моделей шкіл сприяння здоров'ю учнів, введення навчальних предметів духовно-морального спрямування).

Ключові слова: державна освітня політика, С.Ніколаєнко, середня загальноосвітня школа, реформи шкільної освіти

Від початку доби незалежності Україна прагнула оновлювати систему освіти відповідно до нових викликів і потреб суспільства. Звернемося до ретроспективного аналізу державної освітньої політики, обмежившись таким складником освітньої системи, як середня загальноосвітня школа. Ретельне вивчення документів (Закони України, постанови КМ України, матеріали Міністерства освіти і науки України) дає підстави стверджувати, що до головних, стратегічних і непроминальних (бо вони й досі на порядку денному) зрушень у процесі модернізації шкільної галузі, які пов'язуємо насамперед з першими п'ятьма роками незалежності і діяльністю П.Таланчука-міністра [1], слід віднести: започаткування національно орієнтованої освіти, що

здійснювалася завдяки уведенню обов'язкового навчання українською мовою як державною; зміни змісту освітнього контенту; індивідуалізацію та диференціацію навчання; реалізацію гуманістичного вектору у доборі форм, методів навчання і виховання, перехід до особистісно орієнтованої парадигми освіти; поступове запровадження децентралізації управлінської вертикалі.

Наступним етапом стратегічних змін в українській освіті, і зокрема в шкільній, що почався на перетині тисячоліть, вважаємо проголошення вектору на євроінтеграцію [2], що пов'язуємо з діяльністю В.Кременя-міністра. Цей вектор реалізовувався через розроблення і запровадження стандартів початкової і середньої освіти, введення громадянського виховання школярів як необхідного складника освіти громадянина демократичної країни, що поділяє загальноєвропейські і загальнолюдські цінності; поступовий перехід на компетентнісний підхід в освіті; активізацію інформатизації освіти і комп'ютеризації шкіл. Поділяючи думку, що здійснення реформ невіддільне від осіб, які їх ініціюють, розробляють, керують утіленням в життя, зупинимось на малодослідженій діяльності міністра освіти України Станіслава Ніколаєнка, який очолював відомство у 2005-2007 рр. На переконання журналістки К.Гічан, яка займається питаннями української освіти, він один з тих колишніх міністрів, які «не втратили колишнього авторитету і сьогодні продовжують свій реформаторський шлях» [3].

Обійнявши посаду міністра після попередника - реформатора В.Кременя, С.Ніколаєнко ставив за мету насамперед продовжити конкретну роботу з реалізації вже визначених стратегічних і тактичних завдань, аби досягти максимально ефективних результатів у реалізації вже започаткованих реформ.

Протягом терміну його діяльності набули уточнення і поглиблення такі попередні задуми:

– щодо освіти дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку [4];

(Наприклад, після доповіді у Верховній Раді України в інтерв'ю кореспонденту Укрінформ С.Ніколаєнко зазначив, що 2006 р. вперше до 197 шкіл України

надійшло спеціальне обладнання для дітей, які потребують корекції фізичного та розумового розвитку. Загальна сума поставки корекційного обладнання становила понад 85 мільйонів гривень. [5]);

– щодо проведення, згідно з наказом МОН від 07.10.2005 р. № 578 експериментальної роботи зі створення моделі художньо-естетичної освіти і виховання в загальноосвітніх навчальних закладах [6] ;

– щодо експерименту з упровадження ІКТ у перепідготовку вчителів [7] та проведення експерименту за програмою Intel [8] ;

– щодо продовження проведення апробації електронних засобів загального і навчального призначення для загальноосвітніх навчальних закладів [9];

– щодо вдосконалення проведення ЗНО [10]. Було утворено Український центр оцінювання якості освіти, а результати ЗНО почали визнавати як вступні випробування.

На виконання проекту «Рівний доступ до якісної освіти», на який в державний бюджет заклали 150 млн. грн., було розпочато реконструкцію шкільних приміщень, модернізацію телефонного зв'язку, основного лабораторного обладнання, засобів та обладнання для фізичного виховання. Також продовжувалася реалізація започаткованої 2002 р. програми «Шкільний автобус», хоча її фінансування було ускладнене «прив'язкою» грошей до питання продажу землі [5] .

Подальшого розвитку набула ідея створення навчально-виховних комплексів «Дошкільний навчальний заклад - загальноосвітній навчальний заклад», яка була покликана поліпшити становище освіти на селі. У 2007 р. таких комплексів діяло майже 400 [5]).

Важливим починанням Міністерства стало апробування моделей Шкіл сприяння здоров'ю учнів (2005-2007) [11] і загалом приділення значної уваги проблемам формування в учнівській молоді навичок здорового способу життя (комплексна програма «Діалог» [12]), проблемам забезпечення права на освіту осіб з інвалідністю [9], освіти дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування [9].

До нових тактичних тенденцій у розвитку освітньої політики, спрямованих на «подолання духовно-моральної кризи» [13] у ці роки відносимо обговорення з громадськістю й розроблення концептуальних засад вивчення в середній школі предметів духовно-морального циклу [14], уведення в зміст шкільної освіти курсу «Етика» [15].

Пристаючи до думки К.Гічан, що в Україні з «приходом практично кожного нового міністра починається ревізія ініціатив попередника» [3], визнаємо, С.Ніколаєнко декларував помірність у реформуванні і доволі результативно продовжив вже накреслені попередниками оновлювальні зміни в галузі шкільної освіти.

Каденцію міністра С.Ніколаєнка можна характеризувати як період тактико-реформаторських починань насамперед у запровадженні здоров'язбрежувального вектора у галузі середньої освіти. Однак слід підкреслити, що більш визначальним у характеристиці його діяльності щодо загальноосвітньої школи вважаємо реальне, цілеспрямоване здійснення копіткої, рутинної діяльності, такої потрібної для узasadнення і поступального розвитку попередніх стратегічних починань.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дічек Н. П. (2019). *Тенденції шкільної освітньої політики в Україні у перше десятиріччя незалежності. Педагогіка і психологія*. Вісник НАПН України. Вип. 2. С. 72–86.
2. Дічек, Н. П. (2016). Шляхи утвердження в Україні особистісно орієнтованої парадигми шкільної освіти: психолого-педагогічний аспект. *Освітологія*. № 5. С. 140–146.
3. Гічан, К. (2015). Хто був найкращим міністром освіти в незалежній Україні. Режим доступу: <https://ua.112.ua/statji/khto-buv-naikrashchym-ministrom-osvity-v-nezalezhnii-ukraini-245204.html>
4. Інформаційний збірник Міністерства освіти України. 2005. №19-20.

5. Міністр освіти і науки Станіслав Ніколаєнко вважає, що уряду у співпраці з верховною радою та місцевими владами вдалося домогтись вагомих результатів у царині загальної середньої освіти. Режим доступу https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/426783-mnstr_osvti__nauki_stanslav_nkolanko_vvaga_shcho_uryadu_u_spvprats_z_verhovnoyu_radoyu_ta_mstsevimi_vladami_vdalosya_domogtis_vagomih_rezultatv_u_tsarin_zagalno_seredno_osvti_533162.html
6. Інформаційний збірник Міністерства освіти України. 2005. №34-35.
7. Інформаційний збірник Міністерства освіти України. 2006. № 2-3.
8. Інформаційний збірник Міністерства освіти України. 2006. № 1.
9. Інформаційний збірник Міністерства освіти України. 2006. № 10-12.
10. Інформаційний збірник Міністерства освіти України. 2006. № 8-9.
11. Інформаційний збірник Міністерства освіти України. 2006. № 35.
12. Інформаційний збірник Міністерства освіти України. 2006. № 7.
13. Інформаційний збірник Міністерства освіти України. 2005. №30.
14. Інформаційний збірник Міністерства освіти України. 2006. № 28.
15. Інформаційний збірник Міністерства освіти України. 2005. №25-27.